

УДК 811. 161. 2'27'374-11(092):378. 4. 011. 3(477. 83-25)"194"О. Панейко

ОЛЕКСАНДР ПАНЕЙКО

Марія Білоус

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра української мови імені професора Івана Ковалика,
вул. Університетська, 1/234, 79000 Львів, Україна,
тел. : (0 322) 239 47 17*

Подано біографічні дані та проаналізовано науковий доробок викладача кафедри української мови (1940 – 1941рр.) Олександра Панейка. Розглянуто його праці, присвячені питанням культури мови, нову редакцію „Правописного словника” О. Ізюмова, причетність до розвитку української стенографії.

Ключові слова: історія кафедри, Олександр Панейко, українська стенографія, культура мови, правописний словник.

У 1939 – 1941рр. на кафедрі української мови працювали авторитетні, відомі в слов'янському світі своїм науковим доробком учені, знані письменники, досвідчені викладачі львівських гімназій чи інших навчальних закладів: професори В. Сімович, К. Кисілевський, В. Лев, Я. Янів, доцент М. Пушкар, старші викладачі О. Панейко, П. Мечник, Д. Лукіянович, П. Карманський, А. Андрохович, М. Соневицький, викладачі С. Щурат, В. Пачовський, К. Добрянський, Й. Шемлей, М. Веретка, Г. Лужницький, Г. Корчинська, М. Левицький. У 1940 році був прийнятий асистентом І. Ковалик. Лаборантами кафедри були в 1940 р.: О. Журавський, а в 1941 р. – Ю. Мушак [5; 6]. Завідував кафедрою професор Василь Сімович. Деякі з цих прізвищ ще до сьогодні маловідомі або й зовсім неznані нинішньому поколінню філологів. Одним із них є Олександр Панейко. Його ім'я в радянський час замовчували зі зрозумілих причин, але й у незалежній Україні воно все ще забуте.

Олександр Панейко народився 31 травня 1891 р. в м. Золочеві в сім'ї службовця. Батько помер, коли Олександрові було шість років. Закінчивши в 1910 р. гімназію у Львові, Олександр вступив у Львівський університет на філософський факультет, де студіював українську мову та літературу і класичну філологію. Брав активну участь у „Пласті” й розбудові патріотичного товариства „Сокіл” [3]. Будучи студентом, викладав у філії Львівської академічної гімназії стенографію – двічі на тиждень [18]. По закінченні навчання в університеті (1914 р.) служив в австрійській армії. Від грудня 1915 р. був відкликаний з армії і в січні 1916 р. призначений учителем філіалу Львівської академічної гімназії. Відтоді безперервно викладав у гімназіях Львова, Коломиї, Тернополя і знову Львова (востаннє – у приватній дівочій гімназії „Рідної школи” Українського педагогічного товариства з українською мовою навчання, якій у 1934 р. надано ім'я Іванни та Іллі Кокорудзів). Тепер – Львівська середня спеціалізована загальноосвітня школа №5 ім. Іванни та Іллі Кокорудзів). Мешкав по вул. Кохановського, 60 (тепер вулиця Костя Левицького) [1]. Варто зазначити, що старші брати Олександра Панейка – Василь і Юрій – були знаними галичанами: Василь – державний секретар закордонних справ ЗУНР, а Юрій – відомий правник, доцент Краківського, професор Віленського університетів, а від 1948 р. –

професор Українського Вільного Університету в Мюнхені і дворазовий його ректор. Обидва померли в еміграції [4 : Т. 5 : 1929 - 1930]. Олександр Панейко також емігрував у Мюнхен у 1944р. Про його життя в еміграції маємо мало інформації. Відомо, що він викладав українську й латинську мови в українській гімназії в Берхтесгадені, був улюбленим й авторитетним професором, водночас дуже вимогливим. Помер у 1950 р. у Мюнхені [3].

Олександр Панейко знаний як автор українського підручника зі стенографії „Українська стенографія” (1922), який написав, пристосовавши поширену на тоді у східній Європі систему Ф. К. Габельсбергера до української мови [4 : Т. 5 : 1930; 9]. Чому зі стенографії? Очевидно, спонукою до цього було те, що, навчаючись в університеті, Олександр через матеріальну скруту змушений був працювати репетитором, писарем, стенографістом і, як уже зазначено, навіть учителем стенографії. Зазначу, що в українських загальних енциклопедіях радянського часу цієї праці навіть не згадують, а інформація про розвиток української стенографії – неправдива: стверджується, що вона виникла за радянського часу [15, с. 390]. Підручник „Українська стенографія” двічі був перевиданий: у 1944 р. „Українським видавництвом” і в 1947 р. у Мюнхені. В автобіографії, що міститься в його особовій справі в університетському архіві, Олександр Панейко вказує, що перед війною написав підручник із граматики української мови для гімназій, який був набраний у друкарні НТШ, але через війну друком не вийшов [1]. Є скупі відомості, що в 1933 р. він переклав українською мовою з польської „Нарис методики рідної мови” Юлія Салоні, який було видано в серії „Бібліотека „Української школи” накладом товариства „Учительська громада”, а також підручник латинської мови за редакцією Любимеровича [3].

З іменем Олександра Панейка пов’язана нова редакція „Правописного словника” О. Ізюмова (1931), виданого в 1941 р стараннями Василя Сімовича і з його передмовою в „Українському видавництві” [14]. У новому виданні „Правописного словника” було внесено зміни в написання слів іншомовного походження. Згідно з положеннями правопису НТШ, які були відхилені харківською конференцією, відновлено написання **и** замість **і** після **д, т, з, с, ц, р, дж, ч, ш, ж** у власних і загальних назвах (Бразилія, Британія, Атигона, Демокрит, Сирія, асирієць), **т** замість **ф** на місці грецького **th** згідно з давньою українською традицією (Голгота, міт). Із реєстру вилучено специфічні назви, пов’язані з радянською системою (агіткампанія, агітпункт, боротьбізм, виконком, ВКП, Всеробітземліс, Головриба тощо). Зауважу, що в ньому немає кон’юнктурної заміни цих назв іншими, пов’язаними з новим окупаційним режимом. Вилучено також деякі російські топоніми й прізвища (Актюбінськ, Ветлуга, Голубєв), русизми (віршовка, бутелька). Натомість уведено українські прізвища й топоніми (Десятин, Городок, Глібів, Вороний), прізвища, що репрезентують світову науку й культуру (Аристотель, Бальзак, Гі де Мопассан, Гекслі, Верді та ін.), топоніми європейського ареалу (Бремен, Бреслав, Галац тощо), а також низку сакральних назв, які рекомендовано писати з великої букви (Богоматір, Вшестя, Апостол, Син Божий) [2, с. 49]. У Передмові до словника В. Сімович зазначає: „Готуючи до друку це видання словника, ми стали на єдиний, на наш погляд, правдивий шлях: ми використали для нього ті правописні закони, які витворила Академія Наук іще в той час, коли українські мовознавці, письменники, журналісти мали змогу виявляти свою власну думку, „мали свободу рухів”, уклали правописні правила згідно з традицією української мови, з її будовою, з її власними законами, з законами самостійної мови, що має свою довголітню історію і виявляє свої власні тенденції в розвитку” [14, с. 3]. На цей словник, називаючи його „словник О. Ізюмов – Панейко”, покликається Ю. Шевельов як на найавторитетніший правописний словник, ставлячи його в ряд зі

„Правописним словником” Г. Голоскевича і „Нормами української мови” О. Синявського [16].

У 1943 р. Олександр Панейко редагував „Куток мови” в щоденній газеті „Львівські вісті” [7]. Рубрика складалася з двох колонок, які, відповідно, мали такі заголовки: **Не говоріть і не пишть так і Треба говорити й писати**. У першій подано слова, слововформи й синтаксичні конструкції, що становлять типові порушення норм української літературної мови, у другій – літературні відповідники до них. До матеріалу першої колонки ввійшли:

1. Порушення лексичних і фразеологічних норм:

а) слова, не властиві українській літературній мові (русизми, полонізми, діалектизми): *знимка, розривка, слідуочий, тудя, хосен, вкоротці, обходити (роковини), чудесна (погода), красавиця, могучий, слідуочий, острожний; негодувати та ін.*;

б) слова, вжиті в невласивому їм значенні (*сподіватися і надіятися; відноситися – ставитися, протягом – на протязі : він прихильно відноситься до нас – він прихильно ставить до нас; без усякого сумніву – без ніякого сумніву (краще: нічого й казати) та ін.*);

в) скальковані синтаксичні конструкції та сталі вислови: *справа представляється – справа така, воно видається, виявляється; він поніс кару – він потерпів кару; воно відразу кидається в очі – воно відразу впадає в очі; йому це не по нутру – йому це не до вподоби; воно мало місце восени – воно трапилося восени (скоїлося, було); рішився, не дивлячись на те, що... – рішився, не зважаючи на те, що... та ін.*;

г) плеоназми: *два роки тому назад – два роки тому тощо*. Біля окремих ненормативних слів подано короткі коментарі. Наприклад: *в тому переконують нас наступні факти – в тому переконують нас такі факти* (наступний – польсь. *następny*: 1939 року спалахнула війна, наступного року впала Франція); *пізно вертав додому – пізно вертався додому (вернувся, повернувся) додому (вертати (повернути) – віддавати); Ми надіємося, що все скінчиться добре – ми сподіваємося, що все скінчиться добре (надіятися на кого = покладати на кого надію): Я надіюся на брата*. У зв'язку з тим не плутати слів *ненадійний і несподіваний: це ненадійний людина, але несподівана смерть*.

2. Порушення морфологічних норм: а) неправильне вживання відмінкових і особових форм: *домів, ти даш, ти їш, я тішитисяму, дивитисямуть*;

б) до nereкомендованих форм віднесено складені форми ступенювання прикметників: *більш цікавий, більш приступний, найбільш вартісний*. На протизагу їм подано синтетичні форми: *цікавіший, приступніший, найвартісніший*;

в) уживання активних дієприкметників та дієприкметників на *-мий*: *керуючий – керівний, рішаючий – рішальний, вирішальний, переконуючий – переконливий, повчальний – повчальний; нездійснимий – нездійснений, непримиримий – непримиренний, неділимий – неподільний та ін.*

3. Порушення синтаксичних норм: а) у побудові словосполучень, пов'язаних зв'язком опосередкованого (прийменникового) і безпосереднього керування : *наше становище відносно большевиків – наше становище супроти большевиків, знуцався над ними – знуцався з них, вони насміхалися над ним – вони насміхалися з нього; згідно розпорядку – згідно з розпорядком; послала за хлібом – послала по хліб; вчився в школі через два роки – вчився в школі два роки, впродовж двох років, праця на німецькій мові – праця німецькою мовою; розказав усе по черзі – розказав усе за чергою; на днях почуємо – цими днями почуємо та ін.* При цьому біля правильних форм О. Панейко подає стислі коментарі. Наприклад: *йому біля сорока років – йому коло (яких, приблизно) сорок років(біля – тільки в просторовому значенні: біля моря); із-за браку часу – за нестачею часу (через)(із-за, з-за*

– тільки в просторовому значенні); *задля своєї праці був їм не вигідний – через свою працю (свою працю)...* (*задля* – тільки в заміровім (*мети* – *М. Б.*) значенні: *зробив задля нього = для нього*);

б) неправильне узгодження прикметників з іменниками: *велика крадіж, один тисяч, дешева продаж*;

в) у побудові словосполучень, одним із компонентів яких є віддієслівний іменник на –ння: *заборона друкування книжок – заборона друкувати книжки; спосіб збирання матеріалів – спосіб збирати матеріали; дозвіл на формування армії – дозвіл формувати армію*.

Не рекомендовано вживати також конструкції з прийменниками *при, для, до,* після + іменник на –ння: *при здійсненні цього пляну – здійснюючи цей плян; при читанні твору – читаючи твір; для вирішення цієї справи – щоб вирішити цю справу, це було до передбачення – це можна було передбачити; після прочитання твору – прочитавши твір;*

г) неправильний порядок слів: *з того, отже, виходить – отже, з того виходить; всі одначе спроби ворога не вдалися – одначе всі спроби ворога не вдалися; теж учора наступ – учора теж наступ; так ми, як і ви свідомі – як ми, так і ви свідомі;*

д) неправильна координація іменного складеного присудка з підметом: *нашим завданням – дати до рук читача добрий часопис – наше завдання – дати до рук...; освіта – найбільшим скарбом народу – освіта – найбільший скарб народу; він є мій товариш – він мій товариш*.

Побутування на ту пору багатьох ненормативних конструкцій, поданих у „Кутку мови”, зумовлено польським впливом, наприклад: *нижчий о голову, старий о два роки*.

4. Акцентуаційні норми. Певне місце посідають у „Кутку мови” рекомендації щодо правильного наголошування, подані під заголовком „**Наголошуйте так**”. Аналіз матеріалу свідчить, що О. Панейко добирав для цієї рубрики передусім ті слова, які становлять певні труднощі в наголошуванні. Наприклад, коли по-різному наголошуються дієслівні особові форми: *підУ – підеш, підє, прійдУ – прійдеш, прійде, розпнУ – розпну, розпнуть, варЮ – варши, варять*; іменникові відмінкові форми: *зірка – ясні зіркИ, але дві (три, чотири, обидві) зірки; пісня – гарні піснИ, але обидві пісні; грошЕй – грішми*; словоформи, місцеве наголошування яких відрізняється від нормативного: *вєстИ, вєтИ, нєстИ, плєстИ, кажУ, роблЮ, ношУ, булА, булИ; гризОта, гуцУл, дрОва, зАграв, звИсока, здАлека, доцЄнт, МАрко, ОлЄг, часом. рАзом*; а також слова, у яких наголос виконує смислорозрізнявальну функцію: *тЄрен (рослина) – терЄн (територія), замОк (що замикає) – зАмок (княжий)*.

Як зазначав О. Панейко згодом, список найуживаніших мовних помилок він уклав на основі матеріалу, зібраного в школі [10, с. 82].

Частина матеріалу, поміщеного в „Кутку мови”, було надруковано в рубриці „Полімо мовний бур’ян” у газеті „Свобода”, що виходила в Нью-Йорку. Уже по смерті Олександра Панейка його надав газеті Василь Лев [13].

Аналіз матеріалу, поданого в „Кутку мови”, і зіставлення його з реєстрами сучасних довідників із культури мови свідчать, що значна його частина ще й досі актуальна, і це наштовкує на сумні роздуми про те, що культура мовлення сучасного покоління українців усе ще низька і її піднесення потребує великої праці, просвітницької роботи, відродження подібних кутків мови в сучасних засобах масової інформації.

У 1943 р. О. Панейко публікує в часописі „Рідна школа” статтю „За чистоту української мови в школі”. У вступному слові автор наголошує на важливій ролі мови в житті культурного народу: „Чиста спільна літературна мова – це найкращий доказ зрілості

народу” [10, с. 82]. З огляду на це завдання школи – плекати культуру, чистоту мови. О. Панейко дорікає інтелігенції за байдужість до рідної мови. Мовлення інтелігенції засмічене говірковими словами, архаїзмами, полонізмами, русизмами, звичайними граматичними помилками. На думку автора статті, наша мова найбільше засмічена польським впливом, зокрема в ділянці фразеології [10, с.82]. Відтак він подає список найчастіших мовних помилок із зазначенням, як потрібно по-літературному говорити й писати. Продовження публікації цього списку містили 1-3 числа за 1944 р. Властиво, це той самий матеріал, що на кілька місяців раніше він опублікував у „Кутку мови”.

Стаття О. Панейка і список мовних помилок, поміщений у ній, викликали гостру критику знаного бібліографа, літературознавця, видавця й педагога Євгена-Юлія Пеленського. У статті „Quousque tandem” („Допоки же”), опублікованій у газеті „Краківські вісті”, автор безпідставно звинувачує мовознавців у тому, що вони „викидають” з української літературної мови архаїзми, діалектизми (всі галицькі слова) та подібні до польської або московської мов слова [12]. На його думку, „за всяку ціну треба зберегти в літературній мові пні (*корені* – М. Б.) тих слів, що походять із праіндоевропейської та праслов'янської мов” [12]. Стаття Є.-Ю. Пеленського структурована за окремими підзаголовками, що становлять латинські вислови, подекуди крилаті. Так, у частині, названій „Ex catedra” („З кафедри авторитетно”, але, як у примітці зазначено, - іронічно), хоча й не названо прізвища, однак із контексту зрозуміло, що критику спрямовано проти О. Панейка, зокрема матеріалів, опублікованих у статті „За чистоту української мови в школі”. Є.-Ю. Пеленський наполягає на вживання таких слів, як *хосен*, *ціха*, *многий*, *пукати*, *обидвох*, *тета* та ін. Докази його не наукові, свідчать про недостатню обізнаність автора із законами історичного розвитку мови, зокрема у фонетичній і словотвірній ділянках. Наприклад, на його думку, за вживання слів *хосен* і *ціха* говорить факт наявності їх у словнику за редакцією Б. Грінченка, у народних піснях, зокрема в тих, що записав Я. Головацький. А слово *тітка* не може конкурувати з *тета*, тому що суфікс *-к-* надає йому здрібнілого відтінку; *многий* не можна викидати, бо тоді треба вилучити похідні *множити*, *множина* та ін. Відповідаючи на критику, О. Панейко публікує в газеті „Львівські вісті” статтю „Непорозуміння чи злоба?”, де відкидає всі звинувачення, переконливо й науково аргументуючи їх безпідставність [11].

О. Панейко наголошує, що „при всьому нашому партикулярному „патріотизмі” (хоч яке воно може бути зворушливе) доведеться зрезинувати не з одного „місцевого” слова і західним, і східним українцям в ім'я єдиної літературної мови” [11, с.2]. Він указує Є.-Ю. Пеленському на нерозуміння мовних законів („які учень нижчих класів середньої школи знає”), зокрема, що дуже часто з мови зникають первинні (кореневі) слова, але корені „живуть далі в вивідних або складних словах”, що суфікс *-к-* „в деяких випадках втратив здрібніле значення: *книжка*, *лавка*, *кладка*, *ліжко*”, що *родич* походить від *рід*, а не *родити*, *панич* від *пан*, а не від *панувати*, як стверджує критик; спираючись на закони розвитку фонетичної системи української мови, пояснює, чому потрібно вживати повноголосну форму *берег*, а не *беріг*; якого походження звук *е* у слові *книжечка* і чому він не перейшов у звук *о*, і т. ін.

А що Є.-Ю. Пеленський у своїй статті торкається й інших праць („Словника місцевих слів” І. Огієнка, статті проф. В. Чапленка у „Краківських вістях” (ч. 124), то О. Панейко наводить приклади перекручення фактів і спростовує дилетантські закиди критика. Ця дискусія не була закінченою, очевидно, з огляду на те, що нові окупанти вже були на порозі міста. Однак із позицій сьогодення ми бачимо, що погляди О. Панейка на питання чистоти мови й культуру української мови ґрунтуються на глибокому розумінні законів історичного розвитку мови на всіх її рівнях.

Уже в еміграції О. Панейко, спираючись на працю О. Синявського „*Норми української літературної норми*” (1931) і польські граматичні традиції, написав підручник „*Граматика української мови*”, призначений для середньої школи і для самоосвіти, над яким працював понад 20 років. Виданий він у Мюнхені в 1949 р. незадовго до смерті автора [8]. Попри використання застарілих граматичних термінів (наростки, приростки, наворотній стан та ін), цей підручник загалом відповідав своєму призначенню [18].

У посмертному слові Б. Винар називає О. Панейка одним „з найкращих знавців мови”, який, будучи членом мовознавчої комісії НТШ, виступав на її засіданнях, займався коректурою підручників. А ще згадує про його залюбленість в античну літературу, його переклади (?) античних творів [3].

О. Панейко був одним із невтомних ораторів нашої мовної ниви, ревно викоплював на ній бур’ян і плевав її чистоту. Він заслужив, щоб нинішнє покоління пізнало Його.

1. Архів Львівського національного університету ім. Івана Франка. – Особова справа . – Опис 1. – Один. зберіг. 139.
2. Білоус М. Василь Сімович (1880 – 1944): життєписно-бібліографічний нарис / Марія Білоус, Зеновій Терлак. – Львів : вид-во „Вільна Україна”, 1995. – 178с.
3. Винар Б. Проф. Олександр Панейко : посмертна згадка / Богдан Винар // Ювілейна книга української гімназії в Берхтесгадені: у 50-ту річницю першої матури 1947 – 1957. – Норт Порт. Флорида, 1997. – С. 37-38. Режим доступу: <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/15191/file.pdf>.
4. Енциклопедія українознавства / Гол. ред. В. Кубійович. – Paris – New-Jork, 1973-1984. – Т. 5; Т. 8.
5. ДАЛО. – Фонд Р -119. – Опис 3. – Спр. 21.
6. ДАЛО. – Фонд Р. – 119. – Опис 3. – Спр. 35.
7. Куток мови / За ред. О. Панейка // Львівські вісті. – 1943. – Числа 92, 96, 108, 114, 120, 126, 131, 136, 142.
8. Панейко О. Граматика української мови: підручник для середніх шкіл і для самоосвіти / Олександр Панейко. – Авґсбург: накладом Романа Смука, 1949. – 236 с.
9. Панейко О. Українська стенографія: повний курс українського скоропису для шкіл і для самонавчання / Олександр Панейко. – Львів : накладом Українського педагогічного т-ва у Львові. 1922. – 95 с.
10. Панейко О. За чистоту української мови в школі (найчастіші мовні помилки) / Олександр Панейко // Українська школа. – 1943. – Ч. . 10 –12. – С. 82 – 88; 1944. – Ч. 1 –3. – С. 31 –36.
11. Панейко О. Непорозуміння чи злоба? (з приводу статті Є. -Ю. Пеленського „*Quisquis tandem*”) / Олександр Панейко // Львівські вісті. – 1944. – Ч. 82.
12. Пеленський Є. -Ю. *Quisquis tandem* / Євген – Юлій Пеленський // Краківські вісті. – 1944. – Ч. 21 -25.
13. Полімо мовний бур’ян // Свобода. – 1980 – Число 140. – Режим доступу <http://www.svoboda-news.com/argiv/pdf/1980/Svoboda-1980-140.pdf>
14. Правописний словник: 2-е доп. вид. /за ред. О. Панейка. – Львів: Українське видавництво, 1941. – 784с.
15. Український енциклопедичний словник:3 т. – Київ : головна редакція української радянської енциклопедії АН УРСР, 1968. – Т. 3. – С. 390.
16. Шевельов Ю. Внесок Галичини у формування української літературної мови. – Режим доступу: <https://zbruc.eu/node/57589>

17. Яворська С. Українська мова за рубежем / Стефанія Яворська. – Режим доступу: <http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/6968>

18. Full text of "Zvit dyrektsyi ts. K / Akademichoi gimnazyi v Lvovi za shkilny rik 1913 – 1914. – Режим доступу: https://archive.org/stream/zvitdyrektsyts00ukrauoft/zvitdyrektsyts00ukrauoft_djvu.txt

Стаття надійшла до редколегії 20. 05. 2017

доопрацьована 30. 06. 2017

прийнята до друку 25. 08. 2017

OLEXANDER PANEYKO

Mariya Bilous

*Ivan Franko National University of Lviv
Ivan Kovalyk department of Ukrainian language,
1/234, Universytetska Str., 79602, Lviv, Ukraine,
phone: (380322)394717*

Biographical data about the educator and linguist Olexander Paneyko, a teacher of the Department of Ukrainian Language of Lviv University in 1940 – 1941, and his scientific achievements were presented.

It is indicated that O. Paneyko, having adjusted the system of Gabelsberger to the Ukrainian language, wrote a textbook „Ukrainian Stenography” (1922). Second Edition – 1947 (Munich). It is noted that O. Paneyko translated from the Polish language „Essay of methods of native language” Y. Saloni (1933).

The editorial of O. Paneyko „Spelling Dictionary” by O. Izumov (1931) has been analyzed, published in 1941 by "Ukrainian Publishing House".

The materials of „The corner of speech”, edited by O. Paneyko in the newspaper „Lvivski visti” (1943), were reviewed: word forms and syntactic constructions and constant expressions, which constitute typical violations of the lexical, phraseological, morphological and syntactic norms of the Ukrainian literary language, as well as their literary equivalents.

The materials of the section „Highlight yes” were analyzed. It is noted that it includes words, the correct accentuation of which has some difficulties: different emphasis on verbal personal and noun case forms of one paradigm, the wordform, whose local emphasis is different from the normative, as well as words in which the emphasis fulfills the function of the meaning-differentiation.

The articles „For the purity of the Ukrainian language” („Ukrainian school”, 1943, pp. 10-12) and „Understanding or malice?” („Lviv News 1944, p. 82 -83)” which are devoted to questions of language culture were also reviewed.

The discussion with E. -Y. Pelensky concerning the purity of the Ukrainian language is highlighted.

It is noted that in emigration O. Paneyko wrote and published a textbook „Grammar of the Ukrainian Language” based on Norms of the Ukrainian Literary Language by O. Sinyavsky and Polish grammar traditions (Munich, 1950).

Key words: history of the department, Olexander Paneyko, Ukrainian stenography, language culture, spelling dictionary.